

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ

Σκοπὸν τοῦ παρόντος ἔργου προεθέμεθα τὴν σπουδὴν τῶν φαινομένων τὰ ὁποῖα προβάλλονται ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων.

Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου, ἐξητάσαμεν εἰσαγωγικῶς τὴν ἔννοιαν τῆς ἐπιστήμης τῆς κοινωνιολογίας, τὴν χρησιμότητα αὐτῆς, τὸ περιεχόμενον ἢ τὰ προβλήματα, εἰς ἃ ἀσχολεῖται, καὶ τὰς μεθόδους, ἃς ἀκολουθεῖ πρὸς σπουδὴν τῶν προβλημάτων τούτων. Καὶ εἰς μὲν τὸ Α' μέρος, τὸ θεωρητικόν, παρατηρήσαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῆ μόνος ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἄλλων ἐμψύχων εἰσέτι ὄντων τοῦ περιβάλλοντός του, τὸ ὁποῖον ἐπίδραξ ἐπὶ τὴν ὅλην διαγωγὴν αὐτοῦ· ἐξητάσαμεν εἶτα καὶ διεκρίναμεν τὰς διαφόρους κοινωνικὰς ομάδας, ἀκολουθῶν δὲ τὴν βᾶσιν τῶν κοινωνικῶν φαινομένων καὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου διακρίναντες δύο εἰδῶν ἐλατήρια εἰς τὰς ἀνθρωπίνους ἐνεργείας ἢ τὸν κοινωνικὸν βίον, τὰ μὲν προερχόμενα ἐκ γενετῆς διὰ τῆς κληρονομικότητος, τὰ δὲ ἐπίκτητα ἐκ τοῦ περιβάλλοντος.

Εἰς τὰ πρῶτα κατετάξαμεν τὰς ἀνθρωπίνους ὁμάδας καὶ τὰ ἔνστικτα καὶ τὰ συναισθήματα, ὡς ταῦτα ἐκδηλοῦνται εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων, εἰς δὲ τὰ δεύτερα τὸ φυσικὸν καὶ τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον καὶ τὴν ἐπίδρασιν, ἣν ταῦτα ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῆς ζωῆς των καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνίας.

Ἐπειτα ἠρευνήσαμεν τοὺς παράγοντας καὶ τὰς δυνάμεις τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως ἢ τὰ κοινωνικὰ διαφέροντα καὶ τὰς ἐπιθυμίας, τὰς μαθήσεις, τὰς ἔξεις, τὰς προερχομένας ἐκ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἀκολουθῶν μετὰ εἰδικωτέραν ἐξέτασιν τῆς σχέσεως ἀτόμου καὶ κοινωνίας ἠρευνήσαμεν πῶς ὁ ψυχοκοινωνικὸς μηχανισμὸς τῆς ομάδος λειτουργεῖ, τὰ περὶ Πολιτισμοῦ, τοῦ περιεχομένου, τῶν μορφῶν καὶ τοῦ τρόπου τῆς διασπορᾶς αὐτοῦ καὶ ἐξητάσαμεν τὴν ἐκ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς κοινωνικὴν ὀργάνωσιν καὶ σύνθεσιν τῆς κοινωνίας, εἰς ἣν διεκρίναμεν διαφόρους ὀργανώσεις (οἰκονομικὰς, συντηρήσεως, ἐπικοινωνίας καὶ μεταφορῶν, ἐκπολιτιστικὰς, διακυβερνητικὰς καὶ ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας).

Κατόπιν ἐμελετήσαμεν τοὺς ὅρους καὶ τὸν τρόπον τῆς μορφώσεως τῆς κοινῆς γνώμης, τοὺς παράγοντας μορφώσεως αὐτῆς, τὴν προπαγάνδαν καὶ τὰ εἶδη αὐτῆς.

Εἰς τὸ Β' μέρος ἐπραγματεύθημεν τὰ κυριώτερα τῶν Κοινωνικῶν Ἰδρυμάτων καὶ δὴ τὴν οἰκογένειαν, τὴν κοινότητα, τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα καὶ τέλος τὴν πολιτείαν καὶ τὴν ἐξέλιξιν καὶ ὀρθὴν λειτουργίαν αὐτῆς. Ἀκολουθῶν ἐπραγματεύθημεν περὶ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν συστημάτων καὶ θεωριῶν διακυβερνήσεως, τοῦ σοσιαλισμοῦ, κομμουνισμοῦ, ἀναρχίας, φασισμοῦ, χριστιανικοῦ καὶ ἐθνικοῦ σοσιαλισμοῦ κ.ἄ.

Μετὰ ταῦτα ἐξητάσαμεν τὸν οἰκονομικὸν βίον τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ καὶ εἶτα τὴν ὅλην κοινωνικὴν ἐξέλιξιν, τὴν πορείαν αὐτῆς καὶ τὰ τῆς ἐξελίξεως ταύτης φαινόμενα τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, τῆς διαφοροποιήσεως, τῆς συνεργασίας, ἐνώσεως καὶ ὀργανώσεως τῆς κοινωνίας, τόνισαντες τὴν σχέσιν καὶ σημασίαν, ἣν ἕκαστος τούτων ἔχει διὰ τὴν κοινωνικὴν ἐξέλιξιν καὶ ὀργάνωσιν.

Εἶτα ἐξητάσαμεν τοὺς παράγοντας καὶ τὰς μεθόδους τῆς κοινωνικῆς τάξεως καὶ εἶτα τοὺς ὅρους καὶ τὰ κριτήρια τῆς προόδου τῆς κοινωνίας, τῶν αἰτίων

τῆς καθυστερήσεώς της καὶ τῶν μέσων βελτιώσεως αὐτῆς, τὰς κοινωνικὰς μεταρρυθμίσεις, τὰς ἐπαναστάσεις καὶ τὰ κοινωνικὰ προγράμματα.

Ἐπειτα δὲ ἐξετάζοντες τὴν ὁμοιότητα τῆς δράσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, καθωρίσαμεν ὠρισμένας κοινωνικὰς ἀρχὰς ἢ κοινωνικοὺς νόμους τῆς δράσεως ταύτης.

Εἰς τὸ τρίτον μέρος, τὸ τῆς ἐφηρμοσμένης Κοινωνιολογίας διεξοδικῶς ἐπραγματεύθημεν παθολογικά τινα φαινόμενα τῆς κοινωνίας, τὴν ἀδυναμίαν τ. ἔ. πρὸς προσαρμογὴν τοῦ ἀτόμου εἰς τὴν ἐξελισσομένην διαρκῶς κοινωνίαν, καὶ τὴν ἀνικανότητα ὁμοίως τῆς κοινωνίας νὰ βοηθήσῃ τὸ ἄτομον πρὸς τοῦτο, ἰδίᾳ δὲ δύο τῶν φαινομένων τούτων, τὴν πτωχείαν καὶ τὸ ἔγκλημα, τὰ αἷτια καὶ τὰ μέσα τῆς προλήψεως ἢ θεραπείας αὐτῶν, ὡς καὶ τὰ μέσα καὶ μεθόδους τῆς ἐπιστημονικῆς κοινωνικῆς προνοίας. Ἐν τέλει δέ, εἰς τὸ τέταρτον μέρος, ἐξετάσαμεν τὴν ἐξέλιξιν τῆς Κοινωνιολογίας σήμερον εἰς τὰ διάφορα ἔθνη, τὴν Γαλλίαν, Ἀμερικὴν Ἀγγλίαν κλπ.

Ἀποβλέποντες εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν καὶ φοιτητῶν εἰς ἕκαστον σχεδὸν κεφάλαιον ἐφαρμογὴν τῶν εἰρημένων ἐποησάμεθα πρὸς διαφωτισμὸν αὐτῶν, ὁδηγίαν καὶ συνειδητὴν καὶ αὐτενεργὸν ἀντίληψιν τῶν σημερινῶν προβλημάτων τοῦ ἑλληνικοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ καθόλου ἀνθρωπίνου κοινωνικοῦ βίου.

Ἐν συμπεράσματι παρατηροῦμεν :

Ἡ κοινωνία, σχεδὸν μέχρι σήμερον, τυφλῶς καὶ ἄνευ συνειδητῆς τινος ἐνεργείας καὶ προγράμματος ἐχώρησε πρὸς τὴν σημερινὴν ὕλικὴν καὶ ἐν μέρει ἠθικὴν πρόοδον.

Μόλις πρὸ ὀλίγων, οὐχὶ περισσοτέρων τῶν 100 ἐτῶν, ἡ ἐλευθέρως καὶ ἀνεροματίστως ἀναζητούμενη κοινωνία, μὲ μόνην μέθοδον τοῦ ἀνθρώπου πρὸς μάθησιν καὶ πρόβλεψιν τὴν τυφλὴν τῆς δοκιμασίας καὶ ἐπιτυχίας, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐγένετο συνειδητὴ καὶ ὁ ἀνθρώπος, χρησιμοποίησας τὴν πολύτιμον χιλιετηρίδων ὄλων πειρὰν του καὶ τὰ πορίσματα τῶν ἐπιστημῶν, ἐχώρησε πρὸς συνειδητὴν προσαρμογὴν αὐτοῦ εἰς τὰ καθ' ἑκάστην παρουσιαζόμενα προβλήματα τοῦ περιβάλλοντός του.

Ἡ πρώτη γνωστὴ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἴσως ἡ τοῦ Χαμουραμπῆ περὶ τὸ 2.000 π.Χ., ὅστις πρῶτος ἐν κώδικι καθιεροῖ τοὺς νόμους τῆς ἀνθρωπίνης διαγωγῆς.

Ἐφ' ὅσον τὰ ἔτη ὅμως ἐχώρουν αἱ κοινωνικαὶ μεταβολαὶ ἦσαν καὶ εἶναι τόσο ἀπότομοι καὶ ταχεῖαι, ὥστε ἀνάγκη παρίστατο νέων μεθόδων προσαρμογῆς καὶ ὀργανώσεως. Ἐπειδὴ δὲ αἱ μεταβολαὶ αὗται εἶναι ἀφθονώταται κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη λόγῳ τῶν ἀνακαλύψεων καὶ τῶν μέσων ἐπικοινωνίας τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀνθρώπος ἐκινήθη εἰς ταχύτεραν προσαρμογὴν καὶ συνειδητὴν προσπάθειαν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τούτων.

Ἡ τοιαύτη προσπάθεια ἐγένετο τὸ πρῶτον συνειδητὴ κατὰ τὴν πρὸ 160ετίας ἀρξαμένην κυρίως ἐν Ἀγγλίᾳ πρῶτον «βιομηχανικὴν ἐπανάστασιν». Λόγῳ ταύτης ἡ ὄλη μέθοδος τῆς παραγωγῆς τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν ἀντικατεστάθη διὰ τῆς μηχανῆς καὶ αἱ χεῖρες διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἢ τοῦ ἀτμοῦ, ἐξ ὧν καὶ ὁ οἰκονομικὸς βίος μεταβάλλεται καὶ ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ θρησκεία καὶ αἱ κοινωνικαὶ σχέσεις καὶ τάξεις τοῦ φεουδαλισμοῦ κατεστράφησαν, δημιουργηθεισῶν ἄλλων, καὶ πᾶν κοινωνικὸν ἴδρυμα ἄρδην μετεβλήθη, πόλεις ἰδρύθησαν πλησίον τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἀύξηθεῖσαι εἰς πληθυσμὸν 8 καὶ πλέον ἑκατομμυρίων, οἱ νόμοι μετεβλήθησαν, αἱ κυβερνήσεις ἠλλαξαν μορφήν, δύναμιν καὶ μεθόδους, νέα προβλήματα, ὑγείας, οἰκονομίας, ἐκπαιδεύσεως, δικαιοσύνης, τάξεως, οἰκήσεως καὶ ἀσφαλείας παρουσιάσθησαν.

Αἱ ἀντιλήψεις καὶ διαθέσεις τοῦ ἀνθρώπου λόγῳ τῶν πνευματικῶν ἀνακαλύψεων, ἰδίως κατὰ τὰς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας καὶ ἡ πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν, μετέβαλον τὰς κατευθύνσεις καὶ ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶδε τοιαύτας μεταβολάς, ὅσας καὶ οἷας οὐδέποτε μέχρι τοῦδε, μεταβολάς αἰτινες ἐπήνεγκον σήμερον μετὰ τοὺς μεγάλους μάλιστα πολέμους, γενικὴν ἀναστάτῳσιν καὶ ἐπιβάλλουσι σύντονον ἀπὸ κοινοῦ μέριμναν πάντων τῶν ἡγετῶν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

Διότι ἀληθῶς σήμερον, καθ' ἣν στιγμὴν χαράσσονται αἱ γραμμαὶ αὐταί, ζῶμεν ἐν τῷ μέσῳ δύο ἀλληλοσυγκρουομένων ἰδεολογιῶν τῆς μιᾶς βασιζομένης ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως, τῆς ἄλλης ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς βίας. Εὐρισκόμεθα πρὸ μιᾶς παγκοσμίου κρίσεως, ἣτις ἄρδην καὶ τὴν ἀνωτέρω ἐξέλιξιν καὶ σημερινὴν κατάστασιν, τὴν διαμορφωθείσαν λόγῳ τῆς βιομηχανικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν μεγάλων πολέμων, ἀπειλεῖ νὰ μεταβάλῃ μὲ ἀποτελέσματα καὶ ἀλλοιώσεις καὶ τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ βίου. Εὐρισκόμεθα ἢ μᾶλλον μετέχομεν μιᾶς μεγάλης ἐπαναστάσεως, ἀνωτέρας τῆς Γαλλικῆς, ἐπαναστάσεως ἠθικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς, τῆς ὁποίας, ἀτυχῶς διὰ τὴν παρούσαν γενεάν, παρὰ τὰς προσπαθείας τοῦ Ο.Η.Ε. ἰδιαίτατα δὲ τῶν Η. Π. τῆς Ἀμερικῆς, τὸ τέλος δὲν φαίνεται ἐγγύς.

Περισσότερον ἢ ἄλλοτε ἐπομένως χρειάζεται σήμερον συνειδητὴ καὶ συνολικὴ διεθνὴς προσπάθεια ἀτόμων καὶ κυβερνήσεων πρὸς ἐπίλυσιν τῶν μυρίων οἰκονομικῆς φύσεως ἰδία προβλημάτων. Περισσότερον ἢ ἄλλοτε χρειάζεται διεθνὴς συνεργασία πρὸς οἰκονομικὴν, ἀλλὰ καὶ πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀναδιοργάνωσιν βασιζομένην ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας, οὐχὶ δὲ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἐργασίας, καὶ ἐπὶ τῆς συνεννοήσεως τῶν λαῶν μὲ ἀντικειμενικὸν ἀπώτερον σκοπὸν : 1) τὴν κατάρριψιν τῶν δασμολογικῶν φρουρίων ἐντὸς τῶν ὁποίων ἕκαστος ἔθνος ἐνεκλείσθη, 2) τὴν διάνοξιν ἐλευθέρου κυκλοφορίας εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ διευκόλυνσιν μεγαλυτέρας πνευματικῆς ἐπικοινωνίας καὶ συνεργασίας τῶν διανοουμένων τῶν διαφόρων ἐθνῶν πρὸς συντονισμόν τῶν προσπαθειῶν τῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ, 3) τὴν στερέωσιν μονίμων καὶ εὐκρινῶν διαθέσεων φιλίας καὶ οὐχὶ ἐχθρότητος μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐθνῶν.

Εἰς τὴν συνεργατικὴν ταύτην προσπάθειαν πρὸς συνειδητὴν κατεύθυνσιν τῆς οἰκονομικῆς καὶ τῆς καθόλου κοινωνικῆς ἀναπτύξεως ὑπάρχουσι σήμερον ἐμπόδια ψυχικὰ καὶ ὕλικα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ὑπερνηκηθῶσι.

Τοιαῦτα δὲ εἶναι : α') Τὸ περιορισμένον τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ μόλις κατὰ μέσον ὄρον ὁ πληθυσμὸς προηγμένων κρατῶν, τῶν Η. Π. τῆς Ἀμερικῆς λ.χ., εἶναι 13 ἐτῶν πνευματικῆς ἡλικίας (1). Ὄταν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὴν τὰ μέγιστα περιπεπλεγμένην σήμερον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πρωτόγονον, κοινωνίαν, ἣν πρέπει νὰ κατανοήσῃ καὶ μεταβάλῃ ὁ τοσαύτης μόλις κατὰ μ. ὄ. πνευματικῆς ἰκανότητος ἄνθρωπος, τότε θ' ἀναγνωρίσωμεν τὸ δυσχερὲς τῆς κατανοήσεως καὶ μεταβολῆς ταύτης καὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς προόδου.

β') Ἡ καλλιέργεια ὑπερμέτρου ἀτομικισμοῦ καὶ ἐγωῖσμοῦ καὶ ἐν τῇ καθημέρῳ ζωῇ καὶ ἐν τῷ σχολείῳ, μάλιστα δὲ τῷ τελευταίῳ, καὶ ἡ λόγῳ τούτου σύγχυσις εἰς τὰς γνώσεις, πλάνη τοῦ ἀνθρώπου, δέσμευσις αὐτοῦ εἰς τὰ δεσμά τυφλοῦ ἐγωῖσμοῦ, κατάπτωσις αὐτοῦ ἀντὶ ἀνόδου συνεχοῦς καὶ βαθμιαίας ἀπολυτρώσεως οὕτως, ὥστε «ν' ἀπαθῆ λίθος ἐξεργασμένος», ἰκανὸς νὰ συνεργά-

(1) Πρὸβλ. Γ. Σακελλαρίου, Ἡ μέτρησις τῆς εὐφυΐας σ. 159.

ζεται μετὰ τῶν ἄλλων πρὸς ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν προόδον.

γ') Ἡ καθ' ὑπερβολὴν προσήλωσις τῶν ἀτόμων πρὸς τὴν παράδοσιν καὶ τὸ παρελθόν, ἥτις οὐδαμῶς πρέπει νὰ συγγέεται πρὸς τὴν λελογισμένην πίστιν εἰς τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ἢ μετὰ φανατισμοῦ πίστις εἰς τὸ δόγμα «ἔτσι τὰ βρήκαμε ἀπὸ τοὺς παλαιούς, ἔτσι θὰ τ' ἀφήσωμε», παρ' ὅλας τὰς μεταβολὰς καὶ τὰς προόδους τῆς τέχνης, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας, τοῦ τρόπου ἐργασίας, τῆς ζωῆς, ἐνδύσεως καὶ κατοικίας. Ἡ πίστις αὕτη εἰς πολιτικὰς καὶ ἠθικὰς παραδόσεις καὶ ἔθιμα ἐμποδίζει θεβαίως τὴν ἀποδοχὴν ἐνὸς προγράμματος συνειδητῆς ἀναδημιουργίας τῆς κοινωνίας.

δ') Ἡ αὕξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς εἰς βαθμὸν ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε, πληθυσμοῦ μὴ συνδεομένου καὶ ἀτελῶς ἐπικοινωνοῦντος ἕνεκα τῆς διαμορφώσεως καὶ αὐτῶν τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν τῆς γῆς εἰς ποικιλόμορφον μωσαϊκὸν κρατῶν, διαπνεομένων ἐκ διαφορῶν φιλοσοφικοκοινωνικῶν συστημάτων, καὶ καθεστῶτων ἀλληλοσυγκρουομένων, εἶναι ἐπίσης δυσκολία εἰς τὴν μόρφωσιν μιᾶς κοινῆς γνώμης καὶ θελήσεως πρὸς λύσιν διεθνῶν ζητημάτων καὶ συμφωνιῶν, ὡς ἡ κατάργησις τοῦ πολέμου λ.χ. ἀφ' ὧν ἐξαρτᾶται ἡ ἀναδιοργάνωσις τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἐξέλιξις αὐτοῦ ἐπὶ τὰ βελτίω.

ε') Ἡ μετὰ τῶν κοινωνικῶν τάξεων τῆς σήμερον διαφορὰ ἀντιλήψεων, ἀντιγνωμία καὶ πάλῃ — ὁ ἐσωτερικὸς ἀγὼν — δὲν ἐπιτρέπει τὴν κοινὴν πάντων συνεργασίαν, τὴν ἀμοιβαίαν συνεννόησιν πρὸς συνειδητὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς κοινωνίας.

στ') Ἡ φύσις αὕτη, ἐξ ἄλλου, τῆς μεγάλης σημερινῆς ἠθικῆς καὶ οἰκονομικῆς κρίσεως, ἐρριζωμένης εἰς τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος τῶν ἀνθρωπίνων ὑποθέσεων καὶ σχέσεων καὶ ἀπαιτούσης συνεννόησιν καὶ προσαρμογὴν οὐχὶ κατ' ἀτομον ἢ κατ' ἔθνος, ἀλλὰ συνολικῶς ἀπάντων τῶν πεπολιτισμένων ἔθνῶν.

ζ') Ὁ κομματικὸς χάριν προσωπικῶν συμφερόντων χωρισμὸς ὁμάδων καὶ ἀτόμων οὐδαμῶς ὑποχωρούντων χάριν τοῦ γενικοῦ καλοῦ, ὁ ἐγωϊσμὸς καὶ ἐν τῇ διοικήσει καὶ τῇ κυβερνήσει καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ εἰς πᾶσαν ὀργάνωσιν καὶ σωματεῖον, εἶναι ἐμπόδια μὴ ἐπιτρέποντα τὴν συνειδητὴν καὶ κατὰ πρόγραμμα μεταρρυθμίσειν καὶ ἀναδιοργάνωσιν τῆς κοινωνίας, καὶ

η') Ἡ στενὴ, προπολεμικὴ πολιτικὴ, ὁ ἐγωϊσμὸς καὶ ἀτομισμὸς τῶν πλειόνων ἐκ τῶν σημερινῶν κυβερνητῶν τοῦ κόσμου, οἵτινες οὐδὲν ἔχουσι συνειδητὸν πρόγραμμα, συστηματικὸν καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων ἔθνῶν, ἀφ' ὧν ἐξαρτῶνται παντοιοτρόπως, — ἐσωτερικὸς ἀνταγωνισμὸς.

Παρ' ὅλας ἕως ταύτας τὰς δυσκολίας, φῶς ἀναφώσκει μιᾶς νέας ἀναδημιουργίας τῆς κοινωνίας, καὶ ἀρχὴ βαθμιαία ἐγένετο πρὸς τὴν τοιαύτην μεταβολήν.

Συγκρίνοντες τὴν προπολεμικὴν πρὸς τὴν σημερινὴν κοινωνίαν παρατηροῦμεν μεταβολὰς καὶ ὀργανώσεις, ἔσωθεν, συνειδητῶς κατευθυνόμενας πρὸς πλήρωσιν κοινωνικῶν ἀναγκῶν καὶ ἀναγέννησιν καὶ ἀναπροσαρμογὴν τῆς κοινωνίας. Καὶ τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ σχολείου αἱ μέθοδοι καὶ τὰ πρὸς διαπαιδαγώγησιν μέσα, καὶ τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας αἱ μέθοδοι πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν κοινωνικῶν ἀρχῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ τῶν πολιτευμάτων καὶ γενικῶς πᾶσαι αἱ μέθοδοι, διοικητικαὶ καὶ νομοθετικαί, μετεβλήθησαν καὶ μεταβάλλονται καὶ ἐν Ἑλλάδι ὡς καὶ εἰς πᾶσας τὰς πεπολιτισμένας χώρας πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἐξυπηρετήσεως τοῦ συμφέροντος τοῦ συνόλου μᾶλλον ἢ ὀρισμένων ἀτόμων. Κόμματα δ' ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῶν κάτω, ἐκ τοῦ λαοῦ, βλέπομεν ἀναφαινόμενα καὶ ὀργανούμενα εἰς πᾶσας

τὰς φιλελευθέρους χώρας, ἀναλόγως τῆς πολιτικῆς ὀριμότητος, τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς συνθέσεως καὶ τοῦ ἠθικοῦ καὶ διανοητικοῦ ἐπιπέδου αὐτῶν, πρὸς προστασίαν, ὀδηγίαν, ἀπελευθέρωσιν καὶ οὐχὶ ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἀτόμου, συνειδητὴν δὲ καὶ κανονικὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνίας. Ἡ πρόοδος ἐξ ἄλλου τῶν ἐπιστημῶν, τῆς ἱστορίας, τῆς ἀρχαιολογίας, τῶν φυσικῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν ἰδίως, βοηθοῦσι τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν μεθόδων πρὸς κοινωνικὰς μελέτας καὶ κοινωνικὴν ἀναδιοργάνωσιν.

Εἰς τὴν τοιαύτην μεταβολήν, ἀναδιοργάνωσιν καὶ ἐξέλιξιν πλειότερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον παντὸς ἄλλου ἐν μέσον συμβάλλει : τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα ἐκάστης χώρας, ὅταν τοῦτο προσαρμόζεται εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου καὶ πληροῖ τὰ ἰδανικὰ ἐνὸς φιλελευθέρου καὶ προοδευτικοῦ πολιτεύματος.

Καὶ εἶναι εὐνόητον ὅτι διὰ τῆς ἀγωγῆς θὰ δυνηθῶμεν καὶ τὰς ἐπιπροσθούσας εἰς τὴν ἀναγκαίαν προσαρμογὴν καὶ ἐξίσωσιν ἐργαζομένων καὶ ἐργοδοτῶν ἕξεις καὶ παραδόσεις καὶ ἔθιμα νὰ μεταβάλωμεν, καὶ νὰ ὑπερνικήσωμεν τὰ πλείστα τῶν ὑλικῶν καὶ ψυχικῶν ἐμποδίων τῆς συνεργασίας τῶν ἐθνῶν, ἀφ' ἧς ἐξαρτᾶται ἡ λύσις τῆς μεγάλης σημερινῆς κρίσεως καὶ ἡ πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος.

Διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς νεότητος καὶ τῶν ἐνηλίκων ἡ στροφή τοῦ πλεονάζοντος πληθυσμοῦ τῶν πόλεων θὰ δυνηθῆ νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν γεωργίαν, ἀποφρευομένης οὕτω τῆς ἀνεργίας καὶ πολλαπλασιαζομένης τῆς παραγωγῆς. Διὰ τῆς πρακτικῆς ἀγωγῆς ἐπίσης ἐν εὐρυτέρα ἐννοίᾳ μᾶλλον καὶ οὐχὶ διὰ τῆς βίας, ἡ ἀναλογία τῶν μισθῶν καὶ διὰ ταύτης ἡ ἀγοραστικὴ ἀξία πάντων τῶν ἐργαζομένων — πνευματικῶς καὶ χειροτεχνικῶς — θὰ ἐπέλθῃ, ὡς καὶ ἡ ἀναζωογόνησις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς μικρᾶς ἢ μεγάλης βιομηχανίας μιᾶς χώρας.

Διὰ τῆς εὐρυτέρας ἀγωγῆς ἐκάστη χώρα θὰ δυνηθῆ νὰ λύσῃ τὰ ἰδιόζοντα λόγῳ τῶν ἰδιαιτέρων τῆς συνθηκῶν προβλήματα τῆς. Διὰ τῆς ἀγωγῆς καὶ τοῦ διαφωτισμοῦ θὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν πραγματικότητα τῆς κρίσιμου οἰκονομικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῆς σήμερον καὶ θὰ ἐπιφέρῃ εὐκόλως τὴν ἐπιβαλλομένην οἰκονομικὴν μεταρρύθμισιν.

Καὶ εἶναι παρήγορον ὅτι καὶ τὰ μέχρι τῆς χθὲς θεωρούμενα ὀπισθοδρομικὰ ἔθνη, ὡς ἡ Τουρκία, ἡ Περσία, ἡ Κίνα κλπ., ἐπὶ εὐρυτέρων φιλελευθέρων βάσεων διερρύθμισαν καὶ διαρρυθμίζουσι τὸ ἐκπαιδευτικὸν τῶν συστημάτων ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν διαπρεπεστέρων ξένων παιδαγωγικῶν.

Διὰ τῆς διαρρυθμίσεως ταύτης καὶ τῆς βελτιώσεως τῆς παιδείας εἰς πάσας τὰς χώρας καὶ διὰ τῆς ἀναπτύξεως σήμερον τῶν μέσων τῆς ταχείας διαδόσεως τῆς γνώσεως (τοῦ ραδιοφώνου, τοῦ τηλεγράφου, τοῦ ἀεροπλάνου κλπ.), διὰ τῆς συμπήξεως πρὸ παντὸς ἐνὸς καὶ ἀδαιρέτου κόμματος τῆς Εὐρωπαϊκῆς νεότητος τοῦ 20οῦ αἰῶνος, πιστεύοντος εἰς τὴν ταπείνωσιν τῶν τελωνειακῶν τειχῶν, τὴν κατάπαυσιν τῆς ἀμίλλης τῶν ἐξοπλισμῶν, τὴν παῦσιν τῶν καταπιέσεων ἔθνικοῦ καὶ κοινωνικοῦ χαρακτῆρος, θὰ ἐπέλθῃ θάττον ἢ βράδιον ἡ ἔνωσις καὶ ἡ συνεργασία ἐν ἰσοτιμίᾳ ὅλων τῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης πρῶτον, καὶ ἡ προσέγγισις τοῦ κόσμου ὅλου βραδύτερον, καὶ θὰ ἀνακύψῃ ἡ νέα κοινωνία, ἡ διαρκῶς βεβαίως μεταβάλλουσα ὄψιν, ἀλλὰ περισσότερον ταυτίζουσα τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου τὸ συμφέρον, περισσότερον πεπολιτισμένη καὶ περισσότερον ἱκανὴ ἵνα συνειδητῶς καὶ σταθερῶς βελτιώσῃ ἑαυτὴν καὶ τὰ συναποτελοῦντα αὐτὴν μέλη.

ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

	Σελ.		Σελ.
άγωγή	270	Βολονάκης	164, 174
*Αϊνστάϊν	80	Βούδδας	110
άκροατήριο	44	βούλησις ύπερατομική	3
'Αλεξόπουλος	164	Βραχμάνες	61
άλκοολισμός	28	Burgess	162, 164, 374
Allport	21	Burckardt Jacob	379
'Αμερική	24	γάμος	23, 147, 277
άναμορφωτής	43	έλεύθερος	160
*Αναξιμένης	22	Γαλιλαίος	178
άναρχία	238	Γαρδικας	337
Andrei	392	Gardner	80
*Ανδρουτσος Χ.	164	γεροντισμός	293
άνθρωπίνη οικολογία	168	Giddings	21
άνθρωπολογία	13	Gillin J.	8
άνθρωπολόγος	22	Γκαϊτε	110
άνθυποβολή	252	γλώσσα	96, 249
άνταγωνισμός	254	Γνώμη κοινή	117
άντιδρασις	70	άτομική	117
άπογραφή	27, 56	συνολική	117
άπολυταρχία	210	Γρόσμαν	187
άπομνημόνευσις	23	Gumplorits	211
Artekar	364	Gusti	392
'Αριστοτέλης	16, 21, 73, 369, 370	Δαρβίνος	99, 178
άρχή	18	Davis	161, 162
Aschaffenburg	322, 337	Debay	164
άστρονομία	26	Dewey	18, 164, 208
Αύγουστίνος	110	δημαγωγός	43
αύθυποβολή	41	δημοκρατία	20, 114, 210
αύτοσυντηρησία	73	οικονομική	54
Aznar S.	386	Δημόκριτος	22
άφομοίωσις	259	δημοσία τάξις	265
άψιθυμία	44	διαβίωσις κοινωνική	17
Βάκων	226	διαγωγή άτομική	4
Barnes	303	όμαδική	4
Βασίλισσα	7	διαδήλωσις	47
Bellini L.	388	διάδοσις	5.
Benes	391	διάθεσις	23
Bentham	72	έμφυτος	69, 82
βιολογία	13, 21	διαφέρων	45, 46, 82
βιολογικός παράγων	27	» οικονομικόν	82
βίος	16	» πολιτικόν	»
βίος κοινωνικός	16	» θρησκευτικόν	»
βίος πνευματικός	16	» πνευματικόν	»
βίος κυνηγετικός	150	» πολιτικής	»
βίος γεωργικός	151	» εϋδαιμονίας	»
Blakmar	290	διδάσκαλος	17
Blanc	231	Dilthey Wilhelm	379

	Σελ.
δικαιοσύνη	320
δικτατορία	210
Dooll	322
Δράκων	187
Dugdale	324
Dupra	309, 310
Durkheim	21, 72, 116, 273, 372
Έγγελος	378
Έγκλημα	22, 23, 71, 317
έγκληματολογία κοινωνική	13
Έθιμον	24
έθνικισμός	217
έθνικοσοσιαλισμός	239, 299
έθνισμός	217
έθνοκεντρισμός	218
έθνολογία	97
έθνος	17, 168
εκπαιδευτικός	301
έκφυλισμός	71
Ελευθερόπουλος	393
Έλλάς	17
Elliot M.	315
ένέργεια	23.
Engels	198
Ένστικτα	17, 69
» γενετήσιον	74
» μητρικόν	76
» μαχητικόν	77
» έπιβολής	77
» περιεργείας	80
έξις	69
έξουσία νομοθετική	211
» δικαστική	211
» εκτελεστική	211
έπάγγελμα	17
έπαγγελματικόν πνεῦμα	50
έπανάστασις	257
βιομηχανική	279
έπίδρασις	23
έπιθυμιαί	17, 82
έπικοινωνία	110
Έπικούρειοι	370
έπιμελητήριον	51
έπιστήμη	13
Έρατοσθένης	369
έρωτηματολόγιον	129
έταιρεία	66
εύπλαγχνία	77
έφεύρεσις	77

	Σελ.
Eubanta	37
Eyre	149
Znaniechi Z.	36, 309
Zολώτας	243
Zούγγλα	7
Zῶον	21
κοινωνικόν	21
Zωή	146
κοινωνική, οικονομική, πολιτική	146
Ήγέτης	17, 41, 42
κοινωνικός	17
φυσικός	17
Ήθική	13, κοινωνική 14, 18, 72
Ήράκλειτος	78
Ήρόδοτος	369
Θαλής	22
Θεολογισμός	21
θεσμός	20
θεωρία	17
θρησκεία	24, 81
θρησκευολογία	13
ιδανικόν	85
ιδέα	41
Ίδρυμα	20, θρησκευτικόν,
πολιτικόν, οικονομικόν	20
κοινωνικόν	133
Ίσνάφια	49
Ίσοκράτης	215
Ίστορία	13
Καλιτσουνάκης	201, 204
Καμπανέλλας	226
Κανελλάκουλος Π.	198, 204
Kant	18, 111, 210
Carli	387
Carpenter	61
Casset J. O.	384
κατανομή	27
καταστατικόν	140
Cavinet A.	384
κινηματογράφος	24, 128
Kirchweg	326
Clarin	303
Κληρονομία	89
κλίμα	92
Klineberg	27
κοινοβουλευτισμός	220, 231
κοινότης	165
Κοινωνία ανθρώπων	6, 12, 109
» ζῶων	7

Σελ.

Σελ.

» πρωτογόνων	8	Λενινισμός	389
» σημερινή	16	ληξιαρχική έγγραφη	27
» δυναμική	61	Lippert	375
» στατική	61	Lipps G.	116
» θηρευτική και άλιευ- τική	191	Lombroso	321
» ποιμενική ή νομαδική	191	Λούθηρος	110
» γεωργική	191	Λυκούργος	187
» βιομηχανική	191	Lumley	273
» τῶν ἐθνῶν	221	Lundberg	25
Κοινωνική ψυχολογία	14	Lynch	40
» ήθική	14	Lynd	174
» ἐγκληματολογία	15	Mac Iver	303
» διακυβέρνησις	21	Μαγγίνας Σ.	215
» τάξις	60	Μάλθος	27
κοινωνικοποίησης	275	Mannier	27
κοινωνικός βίος 8 λειτουργός	18	Mart	303
Κοινωνιογραφία ομάδων	15, 35	Marx Karl	198, 237
Κοινωνιολογία	1, 6	Masaryk Th.	390
» θεωρητική	12	Maupas	386
ἐφηρμοσμένη 12, γνώσεως	14	Mauss	37
οικονομικής οργανώσεως	14	Mead	278
δικαίου 15, θρησκείας	15	Μέγας	48, 174
χρησιμότης 16, προβλήματα	20	Medina I.	386
μέθοδος	20	μεθοδολογία	19
κοινωνιομετρία	32	μέθοδος 22, φιλοσοφική, γενε- τική 22, στατιστικά 21, 22	
Κολχός	60	πειραματικά 23, υποκειμενι- κά 24, περιπτώσεων 23, ιδε- ωδῶν τύπων	24
κομισσάριος	236	μεσαίων	49
κομμουνισμός	227, 233	Meyers	184
Compte	21, 300	Μητρόπολις	168
Cooley	277	μητρότης	52
Κοραῆς	110	Mill I. S.	380
Kosik	392	μίμησις	73, 249
Costa Joacquin	384	Mirkovic	392
Coddard	322	μοναρχία	210
Κουγέας	255	μονογαμία	148, 154
Κουκουλάς Φ.	347, 365	Montagne	371
Κράτος	22, 62, 165	Moore H.	46
Κρέπερ	22	Morley	211
κριτήριο	27	μόρφωσις	23
Kropotkin P.	264	Μουσσολίνι	239
κυβέρνησις	210	μπολσεβικισμός	235
κώδιξ	97	Mumford	285
Cumploviz	308	Mureno	65
La Bruyere A.	325	μύριμκες 7, τερμίται	9
Lapierre R.	204	Μῶρος Θωμάς	226
Le Bon	37		
Leakey	27		
Λένιν	237		

	Σελ.
Μωϋσῆς	110
νόμοι	21
Octario C.	386
ὁδηγός	17
Ogburn	204, 208, 285, 303
οικογένεια	20, 22, 63, 146
» Πατριαρχική	64, 15
» μητρωνυμική	151
οικολογία ἀνθρώπινη	15, 91
οικονομία οἰκιακή	194
ἀστική, ἐθνική, διεθνής	194
οικονομική ἐπιστήμη	13
Ὅμας 2, 17	
Ὅμας ὀργανωμένη	2
» τυχαία	2
» κοινωνική	4, 19
» ὁμοιογενής	37
» ἑτερογενής	37
» ἐφήμερος	39
Oppenheimer	383
Ὄργανισμός μονοκύτταρος	8
Ὄργανισμός Ἡνωμ. ἐθνῶν	223
ὄρδη	165, 166
ὄρμηφυτον	47
ὄρμη	4
ὄχλος	40
Οὐίλσον	221
Παιδαγωγική ἀκαδημία	17
Παιδαγωγική θεωρία	17
παιδαγωγός	18
παιδεία	146
Παπαευγενίου Γ.	27
Παράδοσις 20, θεολογική	104
μεταφυσική 104, ἐπιστημονική	104
Park	374
Pascal	379
Πατρίς	214
Παυσανίας	370
Pedro D.	385
Πείραμα	23
Περιβάλλον παιδαγωγικόν	1, 17
φυσικόν 89, κοινωνικόν	89, 97
Περιουσία	133
Pierse	80
πίθηκος	6
Πίστις	20, 103
Πλάτων	21, 77, 110, 210, 369
Πλεχάνωφ Γ.	389
πλήθος	39

	Σελ.
πληθυσμός	23, 27
πνεῦμα	27, 113
πολιτεία	21, 90, 155
Πολιτειολογία	369
Πολίτευμα	20, 92
Πολιτικά	21
Πολιτικά ἐπιστήμαι	13
Πολιτισμός	27, 89
πολυανδρία	153
πολυγαμία	148
πολυγυναικεία	153
Posada	385
πρόβλημα κοινωνικόν	17
προλεταριάτον	234
πρόνοια 27, κοινωνική	27
πρόοδος μηχανική	17
προπαγάνδα	121, 252
προσαρμογή	24, 259
προσοχή	45
προσωπικότης	35, 42
Προτεσταντισμός	380
Proudhon	383
Πρωταγόρας	369
Πτωχεία	23
Ραδιόφωνον	127
Ratzenhofer	308
Reuten	93
Ροβινσών	5
Rollinat Maurice	323
Ross	37
Roussel	27
Rousseau	37
Rubinstein	389
ρουσφέτια	49
Ρωμαῖοι	21
Σαίξπηρ	324
Σακελλαρίου Γ.	27, 174, 264
Schalenbach	36
Scheler M.	384
Scott L.	361
Shapin	37
Shetwell I. T.	184
Σικελιώτης Δ.	370
Sighele	37
Silinus	148
Simmel	36
σκόλαι ἢ σχολαί	49
Small A.	37, 116, 373
Smith	264

Ε.Ν.Α. της Κ.Α.Ε.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

	Σελ.
Σόλων	187, 227
Sorokin	264, 388
σοσιαλισμός	53, 227
» κρατικός	231
» αγροτικός	232
» Χριστιανικός	232
Spencer	22, 375
Σταλινισμός	389
στατιστική	27
Στεφανόπουλος	204, 243
Steiner I.	174, 365
Στραβών	370
Στωϊκοί	21, 370
συγκριτική θρησκειολογία	13
συμβίωσις	22
σύμπαν	22
συμπεριφορά	24
σύμπλεγμα κατωτερότητας	79
συναίσθημα 40, συμπαθείας	76
συνδικαλισμός	231
συνδικάτα	38, 47
συνέντευξις	357
συνεργασία	261
συνεργία	265
συνταξιοδότησις	27
συντεχνίαι	48
συνεταιρισμός	38, 47
συντελεστής συναφείας	25
σχολεῖον	18 171, 300
σωματεῖον ἐπαγγελματικόν	38, 48
Summer	374
Supplay	393
Sutherland	204
Tarde M.	73, 118, 305, 372
τεκτονισμός	52
Tennyson	182
Terman	162
τεχνικοκρατία	17
Toennies F.	381
Troeltsch E.	383
ύλισμός ιστορικός	198
ύποβολή	23, 41, 121, 249
κοινωνική	250
ύποβολιμότης	46
ύπόθεσις	22
ύποκείμενον	23
ύποσυνείδητον	250

	Σελ.
φαινόμενον	24
Faris Robert	374
φασισμός	236, 238
φιλελεύθερος	19
φιλία	72
φιλότιμον	3
Fink	364
φρατρίαί	165
Freud	160
Freyer Mans	381
Furnas C. C.	285
φυλετικός τύπος 34, 125, βόρειος	
34, άλπινικός 34, μεσογεια-	
κός 34, πολυνήσιος 34, άσια-	
τικός μογγόλος 34, Άμερικανός	
μογγόλος 34, Νέγρος 34,	
Βουσμάνος 34, πρωτόγονος	
Άυστραλιανός	34
φυλή	64, 166
φύσις	22
Halkins	27
Hamilton	162, 365
Healy	324
Hobbs	382
Hobhouse	347, 365
Χόμπεργκ	187
Xuxley	178
Ψυχή	97
ψυχολογία 3, 13, 45, κοινωνική	
13, 18, άτομική	17
ψυχοσύστασις άτομική	17
ψυχοπαθολογική κατάστασις	17
Waller	164
Ward	309, 310
Watson	309, 310
Weber	21, 36
Westermarch	164
Wissler	165
Wolfe	303
Wundt	22

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Τῶν παροραμάτων « τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν », ὅτε τοῦ ἔργου ἐκτυ-
πωθέντος ἐν Κύπρῳ. Σημειοῦμεν τὰ σπουδαιότερα.

Σελ.	Στίχ.	ἀντὶ	γραπτέον
16	38	369	369b
22	23	ἐξελίχθη	ἐξειλίχθη
27	6	Ethnologie	Ethnolog
33	9	προελθούσης	προελθούσαν
63	5	καταβολῆς καθοριζομένης	καταβολὴν καθοριζομένην
66	23	Νὰ διαγραφῆ ὁ διπλοῦς στίχος «σπόροι εὐκόλως φυ- τεύονται, εὐκόλως δὲ ἀναπτύσσονται καὶ καρποφοροῦ- σιν ὡς» καὶ νὰ ἀντικατασταθῆ μὲ τὸ «κόσμου τῆς αὔριον. Καὶ τοῦτο διότι εἰς τὰς οὕτω συγκροτουμένας ὁμάδας οἱ σπόροι)».	
66	31	οὕτως	οὕτως εἶπεῖν
66	32	τοῦ ἐπιδιώκοντος	τῶν ἐπιδιωκόντων
77	3	αἰσθήματος	συναισθήματος
98	25	καλλιέργειαν	κατεργασίαν
111	3	συμπληρωτικὰ	ἀλλήλων συμπληρωτικὰ
136	3	οἰκιακὰ	οἰκονομικὰ
155	24	πολεμικοὶ	πολιτικοὶ
172	18	Νὰ διαγραφῆ ὁ διπλοῦς στίχος	
221	30	περικλύτου	περικλυτοῦ
258	4	καὶ τὴν ἔλλειψιν	καὶ τῆς ἐλλείψεως
320	6	ἀνελθόντες οἱ πρώτοι	ἀνελθόντων τῶν πρώτων
329	4	περιστοιχοῦντας	περιστοιχίζοντας
335	31	λειτουργῶν	λειτουργιῶν
342	34	ἐφμεῖς	ἀφμεῖς
352	7	κοκὸν	κακὸν
390	37	ἀφείλεται	ὀφείλεται

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ : Τὸ ὑπογεγραμμένον ἰῶτα δὲν ἐτέθη πάντοτε κάτωθεν τῶν φωνηέντων
η καὶ ω διὰ τεχνικοὺς λόγους.